

Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí z roku 2024 (2.)

Mgr. Adam Křístek

V úvodním prvním díle tohoto seriálu v Právu a rodině č. 10/2024 jsme se věnovali zrovnoprávnění tzv. svěřenství s nezprostředkovanou pěstounskou péčí, za niž se právě „svěřenství“ bude pro účely vztahů, vyplývajících ze ZSPO, na základě novely 2024 od 1. ledna příštího roku rovněž považovat. Prostor byl ovšem především pro popis upravených nároků na dávku pěstounské péče, určenou svěřenci (příspěvek na úhradu potřeb dítěte), a jen letmo jsme se dotkli též problematiky dávky, kde je oprávněnou osobou „pěstoun“, tedy příspěvku při pěstounské péči. Vzhledem k úzké souvislosti této problematiky s obecnými změnami nároku osob pečujících na sociální dávky a služby určené právě jim navážeme nyní na tomto místě na další změny v Části páté ZSPO.

Změny v úpravě dohod o výkonu pěstounské péče

„Pěstounskou péčí“ se pro účely Části páté ZSPO nadále podle jeho § 47a odst. 1 písm. a) rozumí *osobní* (tzn. faktická – skutečně vykonávaná) *péče poskytovaná osobou pečující*. Ve druhém odstavci citovaného ustanovení došlo k drobným formulačním změnám v obsahu práv a povinností osoby pečující, jejichž naplňování je předmětem tzv. doprovázení pěstounů. Okruh nároků na odborné služby v rámci tohoto doprovázení se ovšem nemění, jen upřesňuje¹⁾. Novela 2024 ovšem vyjasnila jednu spíše teoretickou otázku, tedy zda nároky (a v omezenějším rozsahu i oněch několik málo povinností) vyplývají přímo ze zákona, nebo až z dohody. Druhé, logičtější řešení je nyní deklarováno přímo v zákoně, když úvod ustanovení zní: *osoba pečující... má v rozsahu a za podmínek uvedených v dohodě o výkonu pěstounské péče právo...* Nároky, které má pěstoun vůči doprovázejícímu subjektu, samozřejmě tedy nevyplývají nějak automaticky ze zákona, ale jde o nároky ze smlouvy. Zákon zde pouze vymezuje, co je předmětem služby a co doprovázející subjekt musí vždy garantovat (jde vlastně o taxativní výčet „základních činností“, podobně jako je tomu například v § 42 odst. 2 ZSPO, jde-li o rozsah ochrany a pomoci poskytované v zařízeních pro děti vyžadující okamžitou pomoc). Důvodová zpráva zde stručně zdůrazňuje: *stěžejní je smlouva* (pozn.: zde pod označením „dohoda o výkonu pěstounské péče“) *a zejména individuálně určené potřeby, i s ohledem na vyhodnocení situace klienta a individuální plán*. Dostupnost těchto nároků, resp. služby jako celku, je pak dána smluvním přímusem [povinností poskytovatele služby smlouvu – dohodu uzavřít, u pověřených fyzických nebo právnických osob podmíněná ovšem neexistencí důvodů pro odmítnutí poskytnutí služby, jak je nově vymezuje nové ust. § 48a odst. 1 písm. d)²⁾ ZSPO, u obecních úřadů obcí s rozšířenou působností ovšem nepodmíněná].

Z praktického hlediska jsou mnohem významnější změny ve vlastní úpravě dohody o výkonu pěstounské péče, spočívající v nové textaci celého ust. § 47b a v drobnějších úpravách i v § 47c. Důvodová zpráva nejprve popisuje stávající stav: *Práva a povinnosti osoby pečující a osoby v evidenci, zakotvené v § 47a odst. 2 ZSPO, jsou podrobněji dosud upravena a měla by být individualizována v dohodě o výkonu pěstounské péče, kterou může osoba pečující a osoba v evidenci uzavřít s obecním úřadem obce s rozšířenou*

Mgr. Adam Křístek, Ministerstvo práce a sociálních věcí

působností (OÚ ORP) místně příslušným podle místa trvalého pobytu dané osoby nebo, pokud s tím tento úřad vysloví souhlas, s jiným OÚ ORP, obecním úřadem, krajským úřadem nebo pověřenou osobou... Obecní úřady, zejména v malých obcích, nemají kapacitu doprovázet pěstouny a rovněž v případech krajských úřadů se doprovázení ukázalo jako náročné, neefektivní a nevyužívané... žádná z osob pečujících nebo osob v evidenci nemá [v současnosti] uzavřenou dohodu o výkonu pěstounské péče s obecním či krajským úřadem. Tato situace trvá již několik let. Současná situace je taková, že 2 256 dohod je uzavřeno s OÚ ORP a 9 337 dohod s pověřenými osobami... Pokud není dohoda o výkonu pěstounské péče uzavřena, OÚ ORP upraví práva a povinnosti správním rozhodnutím. Tento koncept byl přijat po dlouhých odborných diskusích v rámci novelizace ZSPO zákonem č. 401/2012 Sb. ... Je třeba vzít v úvahu, že správním rozhodnutím nelze pěstounům v podstatě vnutit to, co má být jejich nárokem (benefitem), tedy např. jim nelze stanovit povinnost využít 14 dní celodenní péče o svěřené dítě nebo poskytnutí pomoci ve formě asistovaného kontaktu – posledně uvedené může stanovit pouze soud [v rámci výkonu rozhodnutí podle § 503 odst. 1 písm. c) z. ř. s.]. Jediná povinnost, kterou lze správním rozhodnutím upravit a ukazuje se často jako potřebná s ohledem na určitou vynutitelnost správního rozhodnutí, je povinnost zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě.

A následně se důvodová zpráva věnuje již změnám úpravy: Povinnost mít uzavřenou dohodu o výkonu pěstounské péče... nebude stanovena, bude ponecháno na osobě pečující a osobě v evidenci, zda bude chtít nároky zakotvené v § 47a odst. 2 ZSPO čerpat (dohody o výkonu pěstounské péče nebudou napříště nahrazovat správní rozhodnutí). S uzavřením dohody o výkonu pěstounské péče však bude spojen nárok na odměnu pěstouna a příspěvek při pěstounské péči. Dohodu o výkonu pěstounské péče bude moci osoba pečující a osoba v evidenci uzavřít buď s OÚ ORP nebo s k tomu pověřenou osobou, souhlas OÚ ORP podle trvalého pobytu se nevyžaduje... Napříště tedy nebude možné uzavřít dohodu o výkonu pěstounské péče s obecním úřadem či krajským úřadem. Dále se uvádí: Bude stanoveno, že pokud to OSPOD shledá jako potřebné, a dohoda o výkonu pěstounské péče nebude uzavřena, bude moci OSPOD uložit podle nového znění § 12 odst. 2 povinnost zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě, a to nejvýše v minimálním stanoveném rozsahu, který se jinak poskytuje na základě uzavřené dohody o výkonu pěstounské péče, a to za úhradu, která bude stanovena vyhláškou.

S ohledem na výše uvedené je navrhováno:

- Umožnit uzavření dohody o výkonu pěstounské péče osobě pečující a osobě v evidenci jen s OÚ ORP (podle trvalého pobytu této osoby nebo též s jiným OÚ ORP) nebo s pověřenou osobou.
- Stanovit obecné náležitosti dohody o výkonu pěstounské péče, a to tak, že se uzavírá v písemné formě a obsahuje alespoň rozsah, místo a čas poskytování sociálně-právní ochrany, ujednání o dodržování vnitřních pravidel stanovených pro poskytování sociálně-právní ochrany a výpovědní důvody a výpovědní lhůty.

Jelikož bude na uzavření dohody o výkonu pěstounské péče navázán nárok na odměnu pěstouna a na příspěvek při pěstounské péči, lze předpokládat, že naprostá většina osob pečujících a osob v evidenci bude mít dohodu o výkonu pěstounské péče uzavřenou, a to rovněž s ohledem na navrhované změny v § 47a odst. 2 ZSPOD a důraz na individualizaci každé jednotlivé dohody dle potřeb klienta. Doprovázení pěstounů jim má být ku

prospěchu, jde o pomoc a podporu při výkonu pěstounské péče, nicméně se s tím pojí i určité povinnosti (zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě, umožnit sledování naplňování dohody). Proto je relevantní navázat uzavření a trvání dohody o výkonu pěstounské péče na oblast dávek poskytovaných osobám pečujícím a osobám v evidenci.

Důvodová zpráva shrnuje změny v úpravě dohod o výkonu pěstounské péče výstižně a jasně. Snad jen doplňme, že zákon dohodu na rozdíl od všech ostatních smluv o poskytování sociálně-právní ochrany dětí pověřenými osobami výslovně prohlašuje za **veřejnoprávní smlouvu**, což však není žádná věcná změna proti současnému stavu. Pro vztah mezi poskytovatelem (ať již jím je pověřená osoba, nebo úřad) a uživateli služby to však nemá při „běžném provozu“ žádné důsledky.³⁾ Dále je vhodné upozornit na skutečnost, že do budoucna sice odpadá nutnost souhlasu příslušného orgánu sociálně-právní ochrany s uzavřením dohody s jiným subjektem podle § 47b odst. 4 ZSPO v dosavadním znění, avšak podle § 47b odst. 3 věta druhá ZSPO v novém znění bude platit **notifikační povinnost**, totiž že *pověřená osoba nebo jiný obecní úřad obce s rozšířenou působností o této skutečnosti [o uzavření dohody] bezodkladně informuje místně příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností a zašle tomuto obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností stejnopis dohody o výkonu pěstounské péče.*

Také připomeňme, že dohody o výkonu pěstounské péče mohou od 1. 1. 2025 nově uzavírat i osoby, které mají dítě svěřeno do péče podle § 953 OZ. Závěrečná zpráva z hodnocení dopadů regulace k návrhu novely zákona o sociálně-právní ochraně dětí (RIA) uvádí, že ve formě svěřeni do péče podle § 953 OZ se v ČR nachází zhruba 4,5 tis. dětí, v průměru jde tedy o přibližně 20 dětí na jeden obvod obce s rozšířenou působností. Vzhledem k tomu, že v některých případech jde o sourozenecké skupiny, počet domácností a tím i předpokládaný maximální počet nových dohod o výkonu pěstounské péče bude o něco nižší. Protože uzavřená dohoda bude od 1. 1. 2025 podmínkou pro nárok na příspěvek při pěstounské péči (srov. dále), lze samozřejmě počátkem roku 2025 očekávat dočasný zvýšený zájem o uzavření těchto dohod ze strany těch pěstounů, kteří je dosud nemají či vůbec nemohou mít uzavřeny (jak je tomu právě v případě „světenectví“ podle § 953 OZ).

V souvislosti s dohodami o výkonu pěstounské péče je však namísto upozornit především na **související přechodná ustanovení**. Jak bylo uvedeno, od 1. 1. 2025 nebude již dohoda o výkonu pěstounské péče nahrazovat správní *rozhodnutí o podrobnostech ohledně výkonu práv a povinností založených v § 47a*. Podle čl. II (Přechodná ustanovení) bodu 1 novely 2024 ovšem platí, že *platnost rozhodnutí o právech a povinnostech podle § 47a odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, zaniká uplynutím doby v něm uvedené. Pokud není v tomto rozhodnutí uvedena doba platnosti, zaniká jeho platnost uplynutím 6 měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona nebo v den uzavření dohody o výkonu pěstounské péče...* Dosud tedy podle § 47b odst. 2 ZSPO v dosavadním znění **vydaná správní rozhodnutí si podrží své účinky i po 1. 1. 2025, nejdéle ovšem do 30. 6. 2025.**

Půl roku je dostatečně dlouhá doba, aby účastníci uzavřeli dohodu o výkonu pěstounské péče nebo aby se rozhodli, že o další doprovázení nemají zájem. Jde přitom jen o zhruba 30 domácností v celé ČR. Podle bodu 17 přechodných ustanovení pak platí, že *řízení ve věcech práv a povinností osoby pečující podle § 47b odst. 2 a vydávání*

souhlasu obecního úřadu obce s rozšířenou působností s uzavřením dohody o výkonu pěstounské péče podle § 47b odst. 4 zákona č. 359/1999 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, zahájená a pravomocně neskončená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, se zastaví v den nabytí účinnosti tohoto zákona; usnesení o zastavení řízení se pouze poznamená do spisu a účastníci řízení se o tom vyrozumí. Čili, správní řízení o vydání rozhodnutí podle § 47b odst. 2 ZSPO v dosavadním znění, která by nebyla pravomocně skončena do konce roku 2024, se bez dalšího zastaví, nebudou se dokončovat podle dosavadních předpisů vydaním rozhodnutí. **Žádné nové rozhodnutí o podrobnostech ohledně výkonu práv a povinností založených v § 47a nebude možné po 1. 1. 2025 již vydat.** (Obdobně v případě vydávání souhlasů s uzavřením dohody s jiným subjektem, které se již po 1. 1. 2025 také nebudou vydávat.)

Výše bylo rovněž řečeno, že se jednak zcela nově stanovuje v § 47b odst. 2 ZSPO forma a minimální povinné náležitosti dohody o výkonu pěstounské péče, a jednak jsou v § 47a odst. 2 ZSPO upřesněny nároky a povinnosti klienta z této dohody plynoucí. Může tu tedy vznikat otázka **souladu dosavadních dohod s novou zákonnou úpravou**. Odpověď a řešení přináší bod 3 přechodných ustanovení ve větě první: *Dohody o výkonu pěstounské péče uzavřené podle § 47b zákona č. 359/1999 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení těchto dohod, se řídí dosavadními právními předpisy.* To znamená, že nynější dohody se na jednu stranu i nadále řídí dosavadním zněním především § 47a odst. 2 ZSPO, současně se ale považují i do budoucna pro účely například nároku na státní příspěvek na výkon pěstounské péče, příp. nově pro účely nároku na odměnu pěstouna nebo na příspěvek při pěstounské péči, za platné dohody o výkonu pěstounské péče. Novela 2024 tak dotčené osoby nenutí provést jakékoli změny, ani za tím účelem nestanoví nějakou přechodnou dobu.

Podle druhé věty cit. přechodného ustanovení pouze platí, že *smluvní strany dohody o výkonu pěstounské péče mohou sjednat, že se jejich vzájemná práva a povinnosti budou řídit zákonem č. 359/1999 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona*, což bude také většinou znamenat potřebu za souhlasu obou stran dodatkem dohodu harmonizovat s novou úpravou tam, kde by se od ní znění dosavadní dohody snad odchylovalo (příp. nahradit stávající dohodu novou dohodou). K tomu, v čem se dosavadní dohody mohou od nové úpravy částečně odchylovat včetně případné absence ujednání o konkrétním nároku, srov. poznámku pod čarou č. 1.

Podstatným způsobem byl také změněn § 47d ZSPO, tedy úprava **státního příspěvku na výkon pěstounské péče** pro doprovázející subjekty, který slouží na pokrytí nákladů vynakládaných na zajišťování pomoci osobám pečujícím, osobám v evidenci nebo svěřeným dětem a na provádění dohledu nad pěstounskou péčí podle dohody o výkonu pěstounské péče. Tento státní příspěvek byl jednak **valorizován** v základní částce z dosavadních 59 400 Kč za rok na částku 66 000 Kč za rok, jednak bylo jeho striktně paušální pojetí alespoň **částečně diferencováno** tak, že v případě pěstounské péče na přechodnou dobu bude jeho výše činit 72 000 Kč za rok. A dále bude valorizován tím, že obě základní roční částky příspěvku se zvyšují o dalších 18 000 Kč ročně v případě, že dohoda byla uzavřena s osobou, vykonávající pěstounskou péči alespoň o 3 děti, nebo alespoň o 1 dítě, které je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II nebo vyšším. Tyto skutečnosti se mohou v průběhu roku měnit, což samozřejmě znamená o něco vyšší administrativní zátěž jak na straně příjemců této dávky, tak i na straně Úřadu práce, který

ji vyplácí, přičemž nové znění § 47d pro tyto případy obsahuje podrobná procedurální pravidla.

Nová podmínka nároku na odměnu pěstouna nebo příspěvek při pěstounské péči⁴⁾

Dosavadní pravidlo uvedené v § 47i odst. 1 věta první, že *nárok na odměnu pěstouna má osoba pečující, která poskytuje dítěti zprostředkovanou pěstounskou péči, a osoba v evidenci*, bude od 1. 1. 2025 doplněno o podmínku „**mají-li uzavřenu dohodu o výkonu pěstounské péče**“. Podobně dosavadní pravidlo uvedené v § 47ja odst. 1 věta první, že *nárok na příspěvek při pěstounské péči má osoba pečující poskytující dítěti nezprostředkovanou pěstounskou péči*, kde se shodně doplňují slova „*má-li uzavřenu dohodu o výkonu pěstounské péče*“. V již citované důvodové zprávě se dočteme, že *uzavření dohody o výkonu pěstounské péče bude dáno jako možnost s tím, že na uzavření dohody o výkonu pěstounské péče bude navázán nárok na pěstounské dávky pro náhradní pečovatele (nikoli pro děti). Jde o motivační prvek pro to, mít dohodu o výkonu pěstounské péče uzavřenou, jelikož to přináší řadu benefitů náhradním pečovatelům i svěřeným dětem. Na jiném místě pak, že je relevantní navázat uzavření a trvání dohody o výkonu pěstounské péče na oblast dávek poskytovaných osobám pečujícím a osobám v evidenci. Od 1. 1. 2025 se proto mezi náležitosti žádosti o dávku v § 47w odst. 1 ZSPO doplňuje v novém písm. j) také kopie uzavřené dohody o výkonu pěstounské péče, jde-li o nárok na odměnu pěstouna nebo příspěvek při pěstounské péči.*

Podle bodů 7 a 8 přechodných ustanovení platí, že *vznik nároku na odměnu pěstouna podle § 47i odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, resp. na příspěvek při pěstounské péči podle § 47ja odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, se poprvé posoudí u nároku na tuto dávku za měsíc leden 2025. V případech stávajících dohod o výkonu pěstounské péče, kterých je uzavřeno téměř 12 000, se tedy nic nemění, neboť podmínka nároku na odměnu pěstouna nebo na příspěvek při pěstounské péči je i po 1. 1. 2025 ve smyslu citovaných přechodných ustanovení splněna a předmětné dohody o výkonu pěstounské péče, které podmínku nároku osvědčují, bude mít v naprosté většině případů v rámci agendy státního příspěvku na výkon pěstounské péče Úřad práce i k dispozici. Pouze u oněch 30 domácností, kde bylo vydáno správné rozhodnutí o podrobnostech ohledně výkonu práv a povinností založených v § 47a, dojde k 1. 1. 2025 k zániku nároku na odměnu pěstouna nebo na příspěvek při pěstounské péči, ledaže by tito pěstouni nejpozději během ledna uzavřeli novou dohodu o výkonu pěstounské péče. A to přesto, že účinky těchto správních rozhodnutí jinak mohou dočasně přetrvat ještě do 30. 6. 2025 – přetrvávají totiž jen v rozsahu nároku na doprovázení a s tím souvisejícího nároku orgánu sociálně-právní ochrany dětí na státní příspěvek na výkon pěstounské péče podle bodu 2 přechodných ustanovení, podle něhož *obecní úřad obce s rozšířenou působností, který vydal rozhodnutí podle § 47b... má nárok na státní příspěvek na výkon pěstounské péče podle § 47d... do dne pozbytí platnosti tohoto rozhodnutí.* Uvedené pravidlo se ovšem na ostatní dávky pěstounské péče nevztahuje.*

Také v případech svěřenectví podle § 953 OZ je nárok na příspěvek při pěstounské péči od 1. 1. 2025 upraven zcela nově. I pro tyto „nezprostředkované pěstouny“, pokud by chtěli uplatnit nárok na příspěvek při pěstounské péči již za měsíc leden 2025, platí obecné pravidlo § 47p odst. 1 ZSPO, že *nárok na dávku pěstounské péče vzniká dnem*

splnění všech podmínek stanovených tímto zákonem, ve spojení s odst. 3 písm. a), podle něhož *splňuje-li oprávněná osoba podmínky vzniku nároku na dávku ... jen po část kalendářního měsíce, náleží uvedené dávky ve výši, v jaké náleží za kalendářní měsíc*. Všechny podmínky musí být proto splněny, tedy **včetně podmínky uzavřené dohody o výkonu pěstounské péče, a to alespoň a nejpozději ke dni 31. ledna 2025** (obdobně to platí samozřejmě i pro další kalendářní měsíce, za které by byl nárok uplatněn).

Dočasná výplata příspěvku na úhradu potřeb dítěte v plné výši i přes souběh s nárokem na sirotčí důchod

Pěstouni jistě uvítají doplnění ust. § 47g odst. 2 ZSPO o novou větu druhou, kdy bude nově platit, že *není-li příjemcem důchodu za nezletilé dítě osoba pečující, opatrovník nebo zvláštní příjemce důchodu, náleží dítěti příspěvek na úhradu potřeb dítěte v plné výši, nejdéle však po dobu 3 měsíců od přiznání tohoto příspěvku*. Úprava je samozřejmě poněkud nesystematická, neboť obě dávky – důchod, jde-li o důchod sirotčí, jako dávka pojistná a příspěvek na úhradu potřeb dítěte jako dávka nepojistná – mají totožný hospodářský účel, jímž je náhrada výživného; půjde tu tak fakticky až o tříměsíční duplicitní plnění, které je odůvodněno pouze tím, že Česká správa sociálního zabezpečení provádí dle tvrzení z praxe změnu příjemce důchodu někdy i se značným zpožděním a mezitím vyplacené dávky důchodu například k rukám nepečujícího zákonného zástupce jsou defraudovány a do dispoziční sféry oprávněného dítěte se tak vůbec nedostanou (zde by ovšem šlo zpravidla o trestný čin). S tím souvisí i doplnění poněkud zmatečného nového písm. g) do ust. § 51 odst. 5 ZSPO, podle něhož bude orgán sociálně-právní ochrany (v daném případě jde především o Úřad práce) povinen *informovat obecní úřad oprávněný k ustanovení zvláštního příjemce důchodu o skutečnosti, že dítěti, které požívá důchod z důchodového pojištění, vznikl nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte podle § 47f odst. 1*.

Úprava obou ustanovení je zdůvodněna takto: *Jelikož příspěvek na úhradu potřeb má dítěti primárně suplovat výživné od rodičů, je žádoucí vyloučit nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte jen tehdy, když je příjemcem sirotčího nebo jiného důchodu samotné dítě nebo osoba pečující. V těchto případech existuje záruka, že důchod bude skutečně využit k zajištění výživy a dalších osobních potřeb oprávněného dítěte... Bude tak na obecním úřadu, jak tento podnět vyhodnotí, tedy zda ustanoví zvláštního příjemce (sirotčího) důchodu a dojde tak následně ke snížení příspěvku na úhradu potřeb dítěte dle § 47g odst. 2*. Předpokladem ovšem samozřejmě je, že Úřad práce o tom, že je pro dítě někomu vyplácen důchod, vůbec ví. O ustanovení sebe jako zvláštního příjemce důchodu si má případně požádat pěstoun sám, již jen proto, že podle § 118 odst. 3 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, lze občana ustanovit zvláštním příjemcem pouze s jeho souhlasem. Omezenou dobu 3 měsíců pro výplatu nekráceného příspěvku na úhradu potřeb dítěte při souběhu s nárokem dítěte na důchod zákon stanovuje proto, že zpravidla nejpozději do této doby by mělo v obvyklých případech dojít ke změně výplaty důchodu Českou správou sociálního zabezpečení k rukám pečující osoby na základě její žádosti, opřené o rozhodnutí soudu o svěřeni dítěte a s tím související vznik zástupčího oprávnění i při správě jmění dítěte v běžných záležitostech, jíž příjem běžných sociálních dávek samozřejmě je.

Pokračování v dalších číslech.

Poznámky:

- 1) Především se napravuje opominutí dosavadního výčtu základních činností při doprovázení a **doplňuje se** v § 47a odst. 2 jako písm. c) **právo na poskytnutí odborného [sociálního] poradenství** souvisejícího se svěřením dítěte do pěstounské péče. Dále se deklaruje, co se v rámci systematického výkladu úpravy péče o děti akceptovalo i dosud, totiž že **právo na „pečovatelskou službu“ při překážkách v péči tu je jen tehdy, „pokud osobní péči o dítě nemůže zajistit ani jiná osoba dítěti blízká, která má povinnost a právo podílet se na osobní péči o dítě v pěstounské péči“**. Z nového znění § 49a (Odborná způsobilost pro poskytování sociálně-právní ochrany pověřenými osobami) odst. 1 písm. b) a odst. 4 ZSPO v úzké vazbě k § 47a odst. 2 ZSPO navíc **jasně vyplývá, která osoba může při zajištění této formy „pečovatelské služby“ přímo osobní péči o dítě vykonávat** (musí být samozřejmě vždy ve smluvním vztahu k pověřené osobě a musí být jako osoba přímo poskytující sociálně-právní ochranu oznamována krajskému úřadu, který vydal pověření). Není-li to pracovník v sociálních službách („pečovatel/ka“), může to být jako „asistent péče“ jen „fyzická osoba, která je plně svéprávná, zdravotně způsobilá, bezúhonná a splňuje další osobnostní předpoklady pro péči o dítě“, tedy v rozsahu, který se posuzuje i u zájemců o náhradní rodinnou péči. Z hlediska základních činností podle § 47a odst. 2 ZSPO a úpravy dohod o výkonu pěstounské péče je samozřejmě významné, že podle § 58b odst. 2 ZSPO **prováděcí vyhláška** proti současnému stavu rovněž nově **upraví i zaměření a rozsah psychologické nebo terapeutické odborné pomoci** související se svěřením dítěte do pěstounské péče a zejména **maximální výši úhrady nákladů za stravu při poskytnutí nebo zajištění osobní péče o dítě při překážkách v péči (samotnou péči je třeba poskytnout bez úhrady nákladů) a maximální výši úhrady za stravu a za ubytování při poskytnutí nebo zajištění celodenní péče o svěřené dítě (samotnou respitní péči je třeba poskytnout opět bez úhrady nákladů)**.
- 2) „Pověřená osoba je povinna poskytnout osobě sociálně-právní ochranu podle § 8 odst. 1 nebo § 9; tuto ochranu není povinna poskytnout, 1. neposkytuje-li sociálně-právní ochranu, o kterou osoba žádá..., 2. nemá-li dostatečnou kapacitu..., 3. osobě... účinně vypověděla v době kratší než 6 měsíců před podáním žádosti smlouvu o poskytnutí téže služby sociálně-právní ochrany z důvodu porušení povinností“.
- 3) Rozdíl proti ostatním smlouvám o poskytování sociálně-právní ochrany, které jsou čistě soukromoprávní a řídí se kromě ZSPO jen občanským zákoníkem, spočívá především v tom, že **v případě sporů z dohody o výkonu pěstounské péče nepodává strana hned žalobu k civilnímu soudu, ale tyto spory nejprve podle ustanovení správního řádu o sporném řízení (§ 141 správního řádu) ve správním řízení na žádost účastníka rozhoduje správní orgán, konkrétně krajský úřad, který vydal pověření k poskytování sociálně-právní ochrany, příp. je nadřízen obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, který dohodu uzavřel. Teprve po případně provedeném odvolacím správním řízení by mohl proběhnout i soudní přezkum, a to zřejmě podle Části páté o. s. ř. (řízení ve věcech, o nichž bylo rozhodnuto jiným orgánem, § 244 a násl.), tedy nikoli podle soudního řádu správního č. 150/2002 Sb. (k tomu srov. MACELA, M., HOVORKA, D., KRÍSTEK, A., TRUBAČOVÁ, K., ZÁRASOVÁ, Z. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 596, příp. aktualizovaný výklad k § 47b v elektronické verzi citovaného komentáře dostupné v systému ASPI).**
- 4) Popis tématu se týká výhradně situací, kdy trvá pěstounská péče, nahrazující péči rodičů, tedy do nabytí zletilosti nebo plné svéprávnosti svěřence. Novelou č. 363/2021 Sb. byla zavedena dávka **zaopatřovací příspěvek opakující se** určená pro mladé zletilé po ukončení náhradní péče, kteří jsou nezaopatřenými dětmi. Nicméně až do 31. 12. 2027 je možné po toto přechodné období volit formu zaopatření těchto mladých lidí buď uplatněním nároku na zaopatřovací příspěvek, nebo pokračováním ve výplatě opakující se dávky pěstounské péče. V případě tohoto pokračování nároku na opakující se dávky pěstounské péče po zániku pěstounské péče není bývalý pěstoun osobou pečující a dohoda o výkonu pěstounské péče samozřejmě nemůže již trvat, ani být nově uzavřena. **Proto až do 31. 12. 2027 v případě čerpání opakujících se dávek pěstounské péče po dobu, kdy je bývalý svěřenec nezaopatřeným dítětem, nejděle tedy do jeho 26 let věku, se podmínka uzavření a trvání dohody o výkonu pěstounské péče samozřejmě nestanovuje a nezkoumá, protože by byla nesplnitelná. Proto také obě nárokové formule, jak v případě odměny pěstouna (§ 47i odst. 1 ZSPO), tak v případě příspěvku při pěstounské péči (§ 47ja odst. 1 ZSPO) obsahují až do roku 2027 nadále alternativní nárok na tyto dávky ve stejném znění, jaké platilo dosud: „nárok na odměnu pěstouna / příspěvek při pěstounské péči má i fyzická osoba, která byla do dosažení zletilosti dítěte jeho osobou pečující poskytující dítěti zprostředkovanou / nezprostředkovanou pěstounskou péči, a to po dobu, po kterou má nezaopatřené dítě nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte“ – o podmínce uzavřené dohody tu pochopitelně není a nemůže být vůbec zmínka.**